

Трудове виховання дошкільників

Запропоновані матеріали стануть у нагоді вихователям дошкільних груп під час організації трудової діяльності, яка останнім часом залишається поза увагою педагогів. Матеріали систематизовані та упорядковані згідно програми «Я у Світі» і представлені у вигляді програмових завдань з розділу трудового виховання дошкільників та рекомендацій щодо методики роботи. Ці матеріали зібрані творчою групою дошкільного навчального закладу №44 із різноманітних наукових джерел і являються методичним порадищем для вихователя.

Обсяг та зміст трудової діяльності дітей II молодшої групи.

Самообслуговування

1. Одягатись у певній послідовності. Надягати взуття, зашнуровувати чи застібати його, з другої половини року вчитись зав'язувати шнурки черевиків, одягати верхній одяг, застібати на ньому гудзики (спереду), надягати головні убори.

2. Роздягатись у певній послідовності. Знімати головні убори, розстібати на верхньому одязі гудзики, знімати його, вивертати на лицьовий бік, акуратно складати чи вшати на місце, розшнуровувати чи розстібати взуття, знімати і ставити на місце, раціонально розміщувати одяг та взуття у шафі.

3. Привчати користуватися дзеркалом, помічати неохайності в одязі, усувати її самостійно чи звертатися за допомогою до дорослого, товаришів.

Господарсько – побутова

1. Ставити дитячі стільці до столів, розкласти на столах серветки, ставити хлібниці, серветниці, тарілки, розкласти ложки. Допомогати помічнику вихователя прибрати посуд з обіднього столу на господарський.

2. Розкласти матеріали до занять і прибрати їх. Після ігор та інших видів самостійної діяльності прибрати на місце іграшки, книжки, картинки тощо. Вчити очищати від пилу будівельний матеріал, дитячі і лялькові меблі тощо. Мити іграшки. Брати участь у прикрашанні групової кімнати до свята. Збирати листя, гілочки на своєму майданчику, очищати від снігу лави. Привчати дітей додержувати порядку й чистоти в приміщенні і на ділянці дитячого садка.

3. Годувати рибок в акваріумі, давати корм кролеві і птахам. Поливати кімнатні рослини і мити ті з них, які мають широке листя. На городі садити цибулю, горох, поливати грядки і клумбу з квітами.

Обсяг та зміст трудової діяльності дітей середньої групи.

Самообслуговування

1. Удосконалювати набуті раніше навички одягання, роздягання, взування та роззування. Продовжувати формувати вміння зав'язувати шнурки черевиків.

2. Закріплювати вміння раціонально розміщувати одяг та взуття у відведених для цього місцях.

3. Формувати вміння своєчасно приводити одяг у порядок (чистити, просушувати тощо), у разі потреби звертатися за допомогою до ровесників чи дорослих.

Господарсько-побутова праця

1. Продовжувати привчати ставити і класти на місце предмети побуту (стілці, іграшки, книжки тощо), витирати пил з дитячих та лялькових меблів, будівельного матеріалу, мити іграшки, вчити прати речі невеликого розміру (лялькову білизну тощо), підклеювати спільно з вихователем книжки, лагодити коробки з-під настільних ігор, залучати до участі у прикрашанні групової кімнати до свята.

2. Сервірувати столи в певній послідовності.

3. Розкласти матеріали, посібники, підготовлені вихователем для занять

4. Залучати до прибирання майданчика (відповідно до сезону): підмітати доріжки, ганок, перекопувати пісок у пісочному дворіку, протирати лави, столи та інше обладнання, змитати з нього сніг, розчищати від снігу доріжки.

5. Поливати кімнатні рослини, витирати стіл, на якому стоїть клітка папуги, годувати рибок, міняти воду папузі.

Обсяг та зміст трудової діяльності дітей старшої групи.

Самообслуговування

1. Формувати звичку самостійно у певній послідовності потрібному темпі вдягатись роздягатись взуватись роззуватись правильно та акуратно складати чи вішати на місце одяг та ставити взуття доглядати одяг (чистити сушити) вчити доглядати взуття (мити чистити).

2. Привчати помічати й самостійно усувати неохайності у своєму зовнішньому вигляді тактовно підказувати товаришеві про неполадки в його костюмі взутті допомагати усувати їх.

Господарсько – побутова

3. Помічати безладдя і своєчасно та самостійно підтримувати порядок у навколишній обстановці (після ігор занять самостійної художньої діяльності класти на місце іграшки матеріали обладнання після сну самостійно прибирати постіль).

4. Удосконалювати вміння очищати (протирати) різні предмети (іграшки будівельний матеріал дитячі меблі тощо) від пилу мити іграшки будівельний матеріал обладнання прати речі невеликого розміру – лялькову білизну та одяг шкарпетки тощо. Привчати ремонтувати книжки іграшки коробки з-під настільних ігор протирати підлогу після вмивання підготовленою дорослим шваброю з ганчіркою допомагати помічникові вихователя розкласти комплекти білизни та розвішувати рушники вихователю – готувати та виносити на ділянку

іграшки матеріал інвентар для ігор та праці а після їх закінчення відносити його на місце. Залучати до прикрашення приміщення до свята.

5. У присутності дорослого самостійно сервірувати столи до сніданку обіду полуденка згідно з меню, у певній послідовності.

6. Розкладати на столах матеріали, обладнання, підготовлені вихователем посібники. Привчати кожну дитину самостійно прибирати своє робоче місце після заняття.

7. Залучати дітей допомагати дорослим у виготовленні печива, вареників з готового тіста,

8. Привчати піклуватись про менших: допомагати їм одягатись і роздягатись, виготовляти для них іграшки – саморобки тощо.

9. Привчати прибирати майданчик (відповідно до сезону): підмітати доріжки, ганок, перекопувати пісок у пісочниці, протирати обладнання, змитати з нього сніг, розчищати від снігу доріжки тощо.

10. Поливати рослини, оббирати сухе листя, розпушувати паличками землю, доглядати за гілками дерев, за тваринами . На земельній ділянці перекопують ґрунт, поливають грядки, висаджують коренеплоди і висівають дрібне насіння (буряків, редиски, кукурудзи, гороху). Збирати достиглі овочі

Ручна праця

1. Робота з папером і картоном.

2. Робота з природним та штучним матеріалом.

3. Декоративне плетіння.

Методичні рекомендації щодо організації трудової діяльності дітей молодшої групи

Щоб діти швидше навчилися одягатися в певній послідовності (колготки, штани, взуття, кофта, шапка, пальто), у роздягальню їх можна впускати по кілька чоловік, а решта дітей в цей час грається під наглядом помічника вихователя. Вихователь повинен показати і пояснити дітям , як надівати колготки, взуття, як їх зашнурувати. Спостерігаючи одночасно за невеликою кількістю дітей, вихователь має можливість простежити за тим, як одягається кожна дитини, непомітно надати допомогу, запропонувати дітям допомагати одне одному. Якщо вихователі дотримуватимуть цього правила (почергового заходу дітей у роздягальню), то протягом 4 тижнів майже всі діти навчаться швидко вдягатися. Одягання дітей на прогулянку в зимове – осінній період повинне тривати 7-10 хвилин.

Щоб діти навчилися одягати колготки, бажано на перших етапах на передній стороні зробити якусь помітку (пришити гудзик, щось вишити тощо).

Щоб п'ятка зразу опинилася на місці, колготи треба надівати з носка, спочатку зібравши їх у гармошку. Для того, щоб правильно надіти сукню, светр, шапку треба спочатку визначити, де у них перед (зробити помітки).

Вихователь вчить дітей послідовно роздягатися після прогулянки: пальто, шапка, кофта, взуття, штани, колготки.

Під час роздягання до сну треба дотримуватися такої послідовності: дівчатка спочатку знімають сукню, хлопці - сорочку і шорти, вішають їх на спинку стільця, одягають піжаму, скидають колготки , шарпетки, вішають їх на

перекладину стільця (внизу). Взуття знімають біля ліжка і тут же його акуратно ставлять.

Вихователь вчить по мірі роздягання складати речі на місце. На одязі дітей обов'язково повинні бути петельки. На верхню полицю шафи діти складають: шапку, шарф, рукавички. На крючок вішають за петельки: пальто, штани, колготки. На середню полицю можна покласти шкарпетки і взуття для приміщення. На нижню полицю ставлять взуття для вулиці.

Якщо дитини ще самостійно не помічає неохайності у своєму зовнішньому вигляді, вихователь пропонує подивитися на себе в дзеркало і побачити неохайність. Вихователь підказує як її можна усунути (втерти носовичком, застібнути гудзик, заправити сорочку тощо). Вихователь допомагає. По мірі набуття самостійності дитина самостійно усуває неохайності, користуючись дзеркалом, рушником, носовичком, серветкою тощо.

Господарсько – побутова праця проводиться у формі доручень, які дають не одразу, а поступово, починаючи з маленьких і найбільш життєво необхідних.

Починаючи новий навчальний рік, вихователі з перших днів ознайомлюють дітей з груповою кімнатою і порядком у ній, пояснюють обов'язки малюків у підтриманні порядку. З дорученням звертатися треба індивідуально до кожної дитини.

Розподіляти доручення треба так, щоб кожна дитина виконувала щодня якусь, хай і незначне, трудове доручення.

З другого півріччя вводиться чергування по їдальні. Діти за допомогою дорослого виконують прості прийоми сервірування: розкладають на столи серветки, ставлять хлібниці, серветниці, тарілки, розкладають ложки.

Чергові повинні накривати на стіл за 10 -15 хвилин до часу, установленого за режимом для прийняття їжі. Чергові сідають їсти першими. В молодшій групі бажано оформити куточок чергових. Під час чергування діти користуються білими фартушками.

Праця в природі проводиться у формі доручень з використанням необхідного обладнання: ситцеві фартушки, підрублені ситцеві серветки розміром 30 x 30 для витирання пилу. Праця проходить під керівництвом вихователя.

Методичні рекомендації щодо організації трудової діяльності дітей середньої групи

Вихователь продовжує розвивати навички самообслуговування, поступово залучаючи дітей до посильної повсякденної праці не тільки для самих себе, а й для колективу. Підвищуються вимоги до якості виконання трудових завдань і до самостійності дітей, виховується звичка стежити за своїм зовнішнім виглядом. Діти повинні стежити за своєю зачіскою, якщо волосся недовге, самостійно знімати і з допомогою дорослих одягати плаття, білизну, верхній одяг, взуття, бережно поводитися з ними, роздягатися в певному порядку.

З початку року слід чітко розподілити дітей за різними видами чергувань так, щоб кожна дитина по черзі виконувала обов'язки чергового на різних ділянках роботи. Дітей призначають черговими по двоє в різних видах чергувань. По кожному з них чергові працюють 1-2 дні.

Призначення чергових на кожний день може бути оформлене у вигляді списку (для вихователя). Для того , щоб діти самі бачили, коли їм випадає чергувати, використовують дошку чергових, на якій по різних видах чергувань вивішують індивідуальні значки у вигляді геометричних фігур або зображення різних предметів, іноді фотокартки дітей (невеликого формату). Ці значки потрібно вивішувати заздалегідь, тоді вихованці краще пам'ятають про чергування і приходять у цей день до дитячого садка раніше.

В цій групі збільшується об'єм роботи чергових по їдальні. Вони розставляють блюдця, чашки, тарілки, біля кожної тарілки з правого боку розкладають ложки, виделки. Доцільна така організація сервірування столів : помічник вихователя розстеляє скатертину, або серветки (які змінюються по мірі забруднення, але не менше 2 разів на тиждень), ставить на стіл всі тарілки, які складені одна в одну, чашки на підносі, ложки і виделки у спеціальних відерках. Діти беруть звідси посуд і розставляють на місця, де сидять діти. Чашки можна брати по дві, обов'язково за ручки. Чергові самостійно наповнюють склянки серветками і носять їх з роздавального стола на дитячі. Ложку і виделку кладуть з права від тарілки: виделку – вістря угору, ложку – опуклістю донизу.

Після прийняття їжі діти збирають посуд: кожна дитина ставить свою тарілку на тарілку дитини, яка сидить поруч, просить припідняти ложку. Чергові збирають зі столу хлібниці, склянки з серветками, а помічник вихователя – тарілки. Діти змітають крихти зі столу, складають скатертину, звертаючись за допомогою к другому черговому. Зручніше показати дітям прийом складання скатертини: взяти за кінці, скласти її на столі навпіл, потім ще раз навпіл і тільки тоді складають по довжині. Діти сервірують столи в певній послідовності: застилають їх скатертинами чи розкладають серветки, прикрашають букетами квітів, ставлять хлібниці, серветниці, блюдечка, чашки, тарілки, розкладають ложки, виделки, ножі.

Чергування по заняттях вводиться з другого півріччя.

Прибирання матеріалів черговими не звільняє всіх дітей від прибирання свого робочого місця. Кожна дитина після закінчення заняття збирає і складає в коробку свої олівці, кладе на місце малюнок, пластилін, миє пензлик, прибирає обрізки паперу тощо, а чергові прибирають усі матеріали до шафи, збирають малюнки і несуть їх на стіл вихователя.

На початку чергування вихователь доручає дітям розкладати матеріали на столи дітей тільки ті, які підготував сам.

Діти під керівництвом вихователя систематично працюють у куточку живої природи, в якому тепер стає більше рослин і тварин. Вони по черзі поливають рослини, вчаться правильно тримати поливальнику. При цьому вихователь пояснює, що рослини слід поливати водою, яка трошки постояла в кімнаті, бо вода, взята з-під крана, дуже холодна. Вихователь нагадує, що рослини слід витирати від пилу, і показує , як це робиться. Протягом року діти повинні навчитися поливати рослини і тримати їх у чистоті.

Кожного дня діти середньої групи доглядають риб в акваріумі. Під керівництвом вихователя діти в одні й ті самі години годують рибок. Вихователь показує, скільки корму давати рибкам, пропонує стежити за тим, щоб їжа не

залишалася в акваріумі, бо це забруднює воду. Замінює воду в акваріумі вихователь у присутності дітей і за їх активною участю. Пояснює, що рибок слід виловлювати сачками, показує, як тримати сачок і як виловлювати рибку, пропонує кільком дітям виловити рибку і пересадити в інший посуд. При цьому кілька дітей миє камінці.

Діти кожного дня доглядають пташок: готують їм їжу, миють годівниці, поїлки, замінюють папір, насипають пісок, випускають пташок політати тощо. Птахів і тварин діти доглядають під керівництвом вихователя, який нагадує їм послідовність виконання того чи іншого трудового процесу, звертає увагу на акуратність у роботі, перевіряє і оцінює її результати, заохочує тих дітей, які добре виконали свої завдання і допомагали своїм товаришам, що не встигли або не вміють виконати той чи інший вид трудового доручення

Методичні рекомендації щодо організації трудової діяльності дітей старшої групи

Діти вже акуратно одягаються і роздягаються в певному порядку, самостійно стежать за порядком у своєму одязі, мають завжди акуратний вигляд, акуратно складають і вішають свій одяг, чистять верхній одяг щіткою, за допомогою дорослих розбирають і прибирають після сну своє ліжко, акуратно складають покривало (удвох).

Обсяг умінь і навичок по самообслуговуванню, передбачений програмою виховання в дитячому садку, є для кожної вікової групи дитячого садка необхідним і обов'язковим.

До змісту праці чергових по їдальні входить повне сервірування столів, збирання її після їди.

Чергові повинні накривати на стіл за 10-15 хвилин до часу, установленого за режимом для прийняття їжі. Під час сніданку і вечері чергові сідають за столи після того, як подадуть усім дітям гарячі страви. Чергові сідають їсти першими. Поки чергові не закінчили їсти, другу страву, під час обіду подає дітям помічник вихователя. Закінчивши їсти, чергові включаються в роботу –подають дітям другу страву.

Щоб полегшити роботу чергових, кожна дитина після їди ставить тарілки на середину стола, складаючи їх одна на одну.

Не можна допускати, щоб діти сідали за столи, коли страви ще не розставлені, сніданок і полуденок ставлять відразу повністю. Під час обіду діти сідають тільки тоді, коли на столі стоять перша і третя страви. Не можна допускати перерв у подаванні страв.

Діти під час сервірування повинні дотримуватися чіткої послідовності : помити руки, надіти фартухи чергового (білі ситцеві), розстелити скатертину, розставити столові прибори, тарілки з хлібом, перевірити усе і запросити дітей до столу.

Збільшується темп роботи, організованість, охайність.

Діти повинні знати : весь посуд ставити в одну лінію, відстань від краю стола до краю тарілки має бути близько 2 см, ніж кладуть праворуч від тарілки лезом до неї. Всі прибори необхідно розташовувати паралельно один до одного і перпендикулярно до краю столу.

Зміст роботи чергових по заняттях збільшується. Діти розставляють стільці, підбирають роздавальний матеріал, розкладають його по конвертах, наливають в розетки фарбу, гуаш, клей, приносять в групу посібник для занять. В спортивній залі витирають пил з обладнання, виносять його на необхідне місце. Допомагають муз керівникові розставити стільці, підібрати атрибути для заняття (прапорці, стрічки, обручі тощо). Іноді робота чергових може переноситися: наприклад, нарізати геометричні форми для занять, принести із методичного кабінету картину, наочний матеріал зручніше напередодні.

Якщо в середній групі вихователь доручає дітям лише розкласти матеріал на столах, то в старшій групі – самим підготувати деякі матеріали: розвести фарбу, нарізати аркуші паперу, відрахувати потрібну на кожний стіл кількість лічильних паличок тощо.

Чергування по куточку природи вводиться з початку року. Навчають дітей цій новій формі організації праці на заняттях.

Діти повинні самостійно доглядати за рослинами, добиватися високої якості виконання робіт. Вміти обприскувати, розпушувати землю, обрізати сухі листя, знати послідовність виконання робіт і значення кожного прийому. Весною і влітку підживлювати рослини розчином удобрення, приготуванням вихователем.

Доцільно організувати чергування на протязі 2-3 днів, щоб дати дітям більше часу для спостережень за рослинами. Чергування в куточку природи проводити в першу половину дня, в другу половину краще використовувати індивідуальні доручення. Чергування не виключає використання доручень. Якщо в групі багато рослин і чергові не в змозі все обслужити, за деякими доглядають діти, які отримали індивідуальні завдання – трудові доручення. Ці доручення можуть бути епізодичними та більш тривалими, розраховані на декілька днів.

Час від часу, також в другій половині дня, вихователь збирає чергових, проводить з ними бесіду про те, як вони виконують свої обов'язки, що нового помітили в об'єктах живого куточка.

Коли діти звикнуть до чергування, вихователь знайомить їх з новими видами догляду за рослинами: обприскування, обрізка сухих листів, розпушування землі, навчає новим прийомам догляду. Це краще робити в кінці заняття по ознайомленню з кімнатними рослинами, причому слід пояснювати значення кожного прийому, забезпечити дітей необхідним для виконання робіт інвентарем. Розпушуванню землі вихователь навчає дітей на рослинах, які мають достатньо глибоку кореневу систему (щоб діти не пошкодили її).

Починаючи з другого півріччя вводять ускладнення в знайомі дітям види догляду: вихователь звертає увагу на те, що взимку рослини майже не ростуть, багато які не квітнуть, тому поливати їх необхідно рідше. В кінці березня – на початку квітня, коли пробуджується життя рослин, чергові починають їх удобрювати. Чергові також здійснюють повсякденний догляд за тваринами куточку природи під контролем вихователя: годують їх, знають норму годування, склад харчів. Миють поїлки та годівниці, чистять клітки. Приймають участь в заміні води в акваріумі. В другому півріччі ускладнюється робота чергових: їм пропонують посіяти овес для шпаків (заняття з посіву вівса в старшій групі не проводиться, діти сіють овес під час чергування)

Під керівництвом педагога чергові регулярно ведуть календар погоди, доглядають за тваринами, які мешкають на майданчику (кури, кролики), годують зимуючих на майданчику птахів, ведуть спостереження за ними.

Щоб праця принесла бажані результати, вихователь повинен спочатку сам гарно вивчити, як доглядати за тваринами, як та чим годувати їх, а потім передати ці знання дітям і ретельно планувати їх роботу в куточку природи.

Ручна праця на відміну від занять з образотворчої діяльності організується і проводиться з невеликими групами дітей, що дає вихователеві можливість правильно показувати прийоми роботи з інструментами і матеріалами. Її можна організувати в часи, відведені за режимом для ігор, перед обідом, після сну, а влітку і навесні – вранці, коли діти приходять до садка.

Щоб охопити всіх дітей, ручну працю слід організовувати кілька разів на тиждень.

Ручну працю, як і інші види праці, вихователь планує в календарному плані. Коли праця організовується вперше, в плані слід записати програмні завдання, послідовність подання матеріалу, способи організації дітей, прийоми їх навчання і виховання. Коли ж завдання проводяться повторно, вихователь записує коротко, що робитиме, покладаючись на попередні записи.

Ручну працю можна проводити у формі колективної праці, яка планується як на заняттях, так і в повсякденному житті. Плануючи колективні форми праці (1-2 рази на тиждень), вихователь зазначає зміст, місце проведення, форму організації колективних взаємовідносин, контроль і оцінку дій дітей, розподіл обов'язків, використаний матеріал
